

Arthur Miller

Lov na čarovnice

Drama SNG Maribor

Stara dvorana SNG Maribor, 11. 5. 2019

Zgodovinski ovoj preganjanja čarovnic v 17. stoletju, v katerega je ameriški dramatik Arthur Miller zavil svetovno dramsko uspešnico *Lov na čarovnice* (1953), razkriva večno delujoče vladajoče mehanizme, ki z avtoritativnimi manipulacijami dosegajo nagnusna ponižanja in moralna razvrednotenja človeka. Iskanje krivcev za nepojasnjene bolezni mladih deklet v puritansko pravoverni ameriški vasi Salem se razvije v nalezljivo historijo, ki jo, brez slehernega občutka krivde, vodi »od boga poklicani« sodnik in od hudiča prebrisana Abigail. V množici se, po *Psihologiji množic* Gustava le Bona, ne akumulira modrost, ampak neumnost. In prav slednji ni videti mej; sugestivna Abigail z ustrahovanjem na svojo stran pridobi na smrt prestrašena vaška dekleta, ki sprva iščejo zaščito za svoje (pre)grehe, nato pa z novo pridobljeno močjo začno odločati o življenju in smrti sovaščanov. Tudi ko John Proctor pred državnim pravnim aparatom postavi utemeljen dvom o iskrenosti Abigelinega zborčka in kljub nasprotovanju ter glasnim pozivom k zdravi pameti pastorja Johna Haleja, izvedenca za hudiča, sodni aparat melje naprej.

Drama o srhljivih posledicah psihološke in politične manipulacije, ki je nastala v času ameriške gonje proti komunistom, ko je moral pred Kongresno komisijo za protiameriške dejavnosti pričati tudi Miller, je zrežiral Janusz Kica, mednarodno delujoči režiser po rodu iz Poljske, ki je že skoraj petindvajset let tesno povezan z mnogimi vrhunskimi umetniškimi dosežki mariborske Drame (*Peer Gynt, Kar hočete, Mojster in Margareta, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, Tisti občutek padanja*).

V uprizoritvi smo razbrali naslednje teme:

1. Tematiko psihologije množic in manipulacije posameznika najbolje odraža osrednji prizor na sodišču, ki obravnava posameznikovo voljo do moči: ena oseba lahko moč izkoristi za dobro, druga za zlo.
2. Zloraba nemočnega človeka.
3. Ljubezen, ki se odraža v osrednjem ljubezenskem trikotniku Abigail-John-Elizabeth.
4. Nasilje.
5. Pohlep, o katerem John pove, da je cerkev bolj podobna dražbi kot duhovnemu prostoru.
6. Kritika institucije cerkve.
7. Čarovništvo.
8. Upor, predvsem notranji, najbolje izražen v briljantem prizoru, kjer se John odloči, da bo sledil svojemu notranjemu glasu, ne pritisku zatiralske duhovščine.
9. Iz zgornjega prizora izhajata še temi: ugled, zvestoba (sebi in svojim vrednotam).

Ob tem se razpre debata o absurdnosti sodišča:

Tia: »Absurdno je, da je beseda pravnomočen dokaz. Če priznaš, si oproščen. Če ne, si obešen.«

In temi upora:

Sara zagovarja stališče upora: »Če vidiš, da je sistem nesmiseln, se upri.«

V uprizoritvi smo zaznali, da je igra igralcev osrednje uprizoritveno sredstvo: vse sporočilne plasti temeljijo na igranju odnosov. Zgolj minimalna materialna gledališka sredstva določajo prostor in čas.

Igra je realistična, verjetna, prepričljiva. V različnih situacijah zaznamo različne vrste igre. Včasih prehajala v polje intimne, izrazito pa je prehajanje med javnim in zasebnim okvirom, ki narekuje tudi igrani prikaz odnosov.

Ana Urbanc se nam zdi odlična, čisto drugačna, kot smo je vajeni iz predstav, ki smo jih videli doslej. Navdušil nas je tudi Branko Jordan.

Scenografija deluje rustikalno, je označevalka časa. Minimalna in maksimalno uporabljena. Vzpostavlja hiši pastorja in Johna, nato sodišče, ječo. Uporaba klopi, spreminjanje njihovih pozicij menjava prostore.

Janja izpostavi: »Scenografija se mi zdi odlična, ker je odlično uporabljena.«

Scenografijo domišljeno dopolnjujejo rekviziti: knjige, punčka, posode. Dodatno določajo prostor in vnašajo simboliko: punčka, prebodena z iglo, je predstavlja izdajo; knjige nezaupljivost.; voda očiščenje.

Ob scenski opremi nepogrešljivo vzpostavlja prostor in čas tudi lučno/svetlobno oblikovanje. Luč je hkrati označevalka konkretnega časa – dan in noč. Sara izpostavi odličen učinek spuščanja luči, ki ga Tia dojema kot simbol zatona. To si razlagamo tudi kot simbol večne luči: ko umreš, greš v svetlobo.

Kostumi so je pokazatelji družbenega položaja (Tia) in časa. Janji se zdi nerazumljiva oranžna obleka. Tia je pričakovala, da se bo večkrat pojavila. Ne razumemo poveze na glavi. V skupnem razmišljanju ta simbol povezujemo z ujetostjo v družbi.

Janja: »Ni mogoče ven iz svojega časa.«

Glasba je glamurozna, mestoma se nam zdi religiozna, tako učinkuje predvsem pesem na začetku.

Janja bi si želela več glasbe, Sara ne, njej je bila začetna glasba všeč – lepo zveni, pomirja. Zavaja?

Razumemo, da je vrhunec predstave v drugem delu, ki nosi aktualno in pomembno sporočilo o somraku razuma in človečnosti. Pomislek, da vsi ljudje zmeraj znova (skozi tisočletja) otrpnemo v namišljenem strahu in se prepustimo manipulaciji, plaši in opozarja, da »smo samo to, kar smo zneraj bili«.

Zapisali: Davorin, Janja, Julija, Sara in Tia

Uredili: Mateja Kokol in Mojca Redjko